

Riktlinjer för biståndshandläggning enligt LSS

Dokumenttyp	Dokumentägare	Beslutsinstans	Giltig till
Riktlinjer	Omsorg	Kommunstyrelsen	Tillsvidare
Upprättad av	Fastställd/uppriättad	Reviderad av	Senast reviderad
Strateg omsorgen	2024-05-27		
Dokumentet gäller för			Diarienummer
Omsorg, Individ och familjeomsorgen			KS-24/00565

Innehåll

Riktlinjer för beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	4
Kommunala riktlinjer för beslut om insatser enligt LSS	4
Delegering av beslutanderätten	4
Syftet med LSS.....	4
Bedömning av rätten till insats enligt LSS	5
Barnperspektivet.....	5
Riktlinje barnperspektivet.....	6
Tidsbegränsade beslut och återkallelseförbehåll	6
Riktlinje tidsbegränsade beslut och återkallelseförbehåll	7
Personkrets.....	8
Personkrets 1	8
Personkrets 2	8
Personkrets 3	8
Personlig assistans, 9 § 2 LSS	9
Syfte med personlig assistans	9
Innehåll	10
Förutsättningar för insatsen	10
Grundläggande behov.....	10
Riktlinjer grundläggande behov.....	13
Andra personliga behov	14
Makars/sambos ansvar	14
Riktlinje andra personliga behov	14
Barn och föräldraansvaret.....	14
Personlig assistans i skola, förskola, fritidsverksamhet, daglig verksamhet och sjukhus	16
Tillfällig utökad personlig assistans.....	16
Riktlinje tillfällig utökning	16
Ledsagarservice, 9 § 3 LSS Syfte.....	17
Innehåll	17
Riktlinje ledsagarservice	17
Biträd av kontaktperson, 9 § 4 LSS	17
Syfte.....	17

Innehåll	18
Riktlinje kontaktperson	18
Avlösarservice i hemmet, 9 § 5 LSS.....	18
Syfte.....	18
Innehåll	19
Riktlinjer avlösarservice	19
Korttidsvistelse, 9 § 6 LSS	19
Syfte.....	19
Innehåll	19
Riktlinjer korttidsvistelse	20
Korttidstillsyn utanför det egna hemmet, 9 § 7 LSS	20
Syfte.....	20
Innehåll	20
Riktlinje korttidstillsyn	20
Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet 9 § 8 LSS.....	21
Syfte.....	21
Innehåll	21
Familjehem	22
Bostad med särskild service för barn och unga.....	22
Avgift	23
Riktlinjer båda boendeformerna.....	23
Riktlinjer familjehem	23
Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna, 9 § 9 LSS	24
Syfte.....	24
Innehåll	24
Avgift	24
Riktlinjer boende för vuxna.....	25
Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig, 9 § 10 LSS.....	25
Syfte.....	25
Innehåll	25
Riktlinjer daglig verksamhet	25

Riktlinjer för beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

De här riktlinjerna för olika insatser enligt LSS har arbetats fram av LSS-handläggarna i Region 10. Uppdaterat enl lagändringar 1.1 2023.

Kommunala riktlinjer för beslut om insatser enligt LSS

Riktlinjer utgör en vägledning för den eller dem som ska fatta beslut om insatser. Riktlinjer gäller inte före lag och andra föreskrifter som ska följas. Även rättspraxis, främst då avgöranden i högsta instans, d v s Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) bör med kraftig betoning på "bör" följas eftersom den praxisen kan anses utgöra en del av lagstiftningen. Det utrymme som finns för kommunerna att styra beslutsfattandet ska ligga inom den ramen. En riktlinje är vad ordet säger och beslutet ska bygga på en bedömning i varje enskilt fall och kan innebära såväl ett beslut om mindre omfattande insats som ett beslut som går utöver riktlinjen.

Det finns en omfattande rättspraxis inom LSS-området. När rättsläget är oklart eller när det finns bedömningsutrymme fyller riktlinjerna en funktion som utgångspunkt för beslutanden. Det ger ett stöd för nya och även för mer erfarna handläggare och verkar för en likartad bedömning av lika fall, t ex kan en riktlinje ange att insatsen kontaktperson omfattar i normalfallet en träff per vecka. Den som gör bedömningen och beslutar kan då utgå från den omfattningen och se om den tillförsäkrar den enskilde goda levnadsvillkor.

Riktlinjer beslutas på politisk nivå. Varje kommun avgör själv om riktlinjer ska finnas och vad dessa ska innehåll.

Delegering av beslutanderätten

I LSS finns inga begränsningar av möjligheten att delegera beslutanderätt. Beslutsnivå avgörs helt av Kommunstyrelsen, tillika Socialnämnden. Beslutsnivå anges i delegationsordningen för varje LSS-insats och kan även omfatta vissa nivåer för beslutanderätten.

Syftet med LSS

Lagen syftar till att ge dem med de största funktionsnedsättningarna en möjlighet att leva som andra. Det går att uttrycka som att det är en lag som ska kompensera för svårigheterna den enskilde möter till följd av funktionsnedsättningen. Det är inte en

behandlingslag men naturligtvis ska personalen ha kompetens att bemöta och arbeta med personer med olika funktionsnedsättningar för att deras vardag ska fungera så bra som möjligt och ge en möjlighet till personlig utveckling. När det gäller personer och familjer med sociala problem och problem av psykisk art är det t ex socialtjänstlagen, LVU, hälso- och sjukvårdslagen och annan lagstiftning som blir aktuell.

Bärande principer i LSS är tillgänglighet, inflytande, delaktighet, självbestämmande, helhetssyn och kontinuitet.

Bedömning av rätten till insats enligt LSS

En ansökan om LSS-insats bedöms i flera steg. Första kravet är att sökanden tillhör personkrets, d v s den krets av personer som kan ha rätt till insats enligt LSS. Det finns tre personkretsar. Om sökanden inte bedöms tillhöra personkrets ska ansökan avslås. Sökanden har då möjlighet att överklaga beslutet. Om sökanden tillhör personkrets prövas i nästa steg om hen har rätt till den sökta insatsen. Ett krav är att syftet med den sökta insatsen stämmer, t ex att bryta social isolering, och att det sökanden vill få ryms inom insatsen som den definieras, t ex ledsagarservice innefattar inte annat än enklare aktiviteter. Den sökande ska ha behov av insatsen och behovet ska inte vara tillgodosett på annat sätt. Omfattningen av insatsen prövas utifrån vad som kan anses normalt för personer i samma ålder och att den ska ge goda levnadsvillkor. Det är en prövning i det enskilda fallet. Om sökanden inte får insatsen eller får den i mindre omfattning än hen önskar går beslutet att överklaga, likaså går tidsbegränsningar och omprövningsförehåll att överklaga.

För personlig assistans görs prövningen i tre steg – först om sökanden tillhör någon personkrets, sedan om hen har tillräckligt stora behov av hjälp med de "grundläggande behov". Slutligen prövas personens hela behov.

En person med omfattande behov av hjälp med de grundläggande behoven kan ha rätt till assistansersättning från Försäkringskassan. För det krävs att kassan kommer fram till minst 20 timmar grundläggande behov per vecka. Staten tar då hela assistansbeslutet, d v s även andra personliga behov, men kommunen får betala de 20 första timmarna varje vecka. Handläggaren ska anmäla till Försäkringskassan när sökanden kan antas ha möjlighet till assistansersättning. För kommunal personlig assistans finns ingen i lagen angiven *nedre* tidsgräns för rätt till insatsen.

Barnperspektivet

Barnperspektivet enligt FN:s barnkonvention ska tillämpas och innebär att barnet har rätt att få information och få komma till tals om de insatser som berör dem i LSS. Det

är viktigt att man träffar och lyssnar på barnet, de barn som kan uttrycka egna åsikter har rätt att fritt uttrycka egna åsikter och önskemål. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Barnets bästa ska särskilt beaktas (6 § LSS).

Barnets bästa ska beaktas under handläggning, genomförande och uppföljning – handlägg på ett sätt anpassat till det aktuella barnet.

Vårdnadshavarna bestämmer om handläggaren får samtala med barnet om ansökan/ärendet. Informera om detta innan möte. Barn som har uppnått tillräcklig ålder och mognad kan själv ta ställning till att träffa handläggaren och lämna sina åsikter. Det är en individuell bedömning. 12 år är en ganska vanlig åldersgräns i olika situationer. Vid 15 år är huvudregeln att barnet själv ska ansöka.

En bedömning ska i det enskilda fallet göras om det är lämpligt för barnet att delta i utredningen.

Att utredaren träffar barnet är en annan sak. Huvudregel är att alltid träffa den person som utreds. Det innebär en möjlighet för utredaren att skaffa sig en egen uppfattning om barnet eller den vuxna som utreds.

Det ska framgå av utredningen om barnet deltagit i utredningen och hur ställningstagande till det gjorts. Vidare ska framgå om utredaren träffat barnet eller inte.

Vid bedömning av rätten till personlig assistans för barn ska utredaren jämföra behovet relaterat till barn i samma ålder som inte har en funktionsnedsättning. "Barnets bästa" innebär inget tillägg i kriterier för bedömning enligt LSS beträffande personkrets eller grundläggande behov. Möjligen kan en insats som vårdnadshavarna ansöker om avslås om det inte är förenligt med barnets bästa.

Riktlinje barnperspektivet

Utredningar rörande barn ska innehålla en rubrik där det framgår hur Barnkonventionen beaktats under handläggning och vid beslut.

Om barnet fyllt 15 år ska barnets inställning framgå av utredningen även om barnet inte själv gjort ansökan.

Tidsbegränsade beslut och återkallelseförbehåll

Den enskildes förhållanden kan ändras över tid. Det kan då finnas skäl att tidsbegränsa ett beslut. När tiden för beslutet gått ut gäller det inte längre. En tidsbegränsning ska motiveras, t ex att det är svårt förutse personens behov i

framtiden eller om ett behov gäller fram till skolgång avslutas. JO anser det mindre lämpligt med ett tidsbegränsat beslut som gör att den enskilde själv måste göra en ny ansökan. JO förordar att ansvaret för ny handläggning läggs på kommunen genom att i beslutet ange att den ska omprövas efter visst angivet datum (bl a JO beslut 2020-04-23, dnr 1916-2019).

Ett beslut får inte ändras till nackdel för den enskilde annat än i situationer som anges i 37 § förvaltningslagen. Två situationer som kan vara aktuella. Det ena är att skriva in ett återkallelseförbehåll i beslutet, t ex att detta beslut kan komma att omprövas om NN's förhållanden ändras på ett sådant sätt att det påverkar hans behov av insatsen. Beslut går även att ompröva om det visar sig att lämnade uppgifter är felaktiga och att det påverkat beslutet. Slutligen kan i undantagsfall ett beslut återkallas om beslutet innebär fara. Inte ens ett mycket gammalt beslut där personens förhållanden ändrats väsentligt går att återkalla utan återkallelseförbehåll (HFD 2021 ref 12).

En särskild fråga är när en person fått en insats beviljad men inte tar emot den när den erbjuds. Rättsläget är oklart i frågan om det är ett ändrat förhållande som kan läggas till grund för en omprövning. Personen har bedömts ha behov av och rätt till insatsen men en ytterligare förutsättning är att hen faktiskt vill ha insatsen. Det kan av olika skäl ingå i personens problembild att inte ta emot hjälp och hen behöver då motiveras att göra det. Särskilt kan det gälla personer med psykisk funktionsnedsättning.

Riktlinje tidsbegränsade beslut och återkallelseförbehåll

- Beslut ska tidsbegränsas eller ha ett datum för då beslutet ska omprövas och det ska anges om det är svårt att förutse personens behov i framtiden.
- Beslut om boende bör endast tidsbegränsas när det finns särskilda skäl. Ett sådan kan vara att det är en ungdom som flyttar hemifrån och det är svårt att veta hur självständig hen kan bli i framtiden.
- Kontakt ska tas med den enskilde i god tid innan beslutet går ut.
- Beslut bör innehålla ett återkallelseförbehåll om den enskildes förhållanden och behov kan antas ändras eller den enskilde bosätter sig i en annan kommun. Detta gäller även boende.
- Om en person inte tar emot den beviljade insatsen ska hen i första hand motiveras att ta emot den. Om det framgår att personen inte har ett aktuellt önskemål om insatsen och har en förmåga att bedöma sin situation betraktas det som ett ändrat förhållande och beslutet omprövas utifrån den förutsättningen.

Personkrets

Förutsättningen för att kunna få en insats enligt LSS är att man tillhör någon av personkretsarna som anges i 1 § LSS.

1. Utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
2. Betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom eller
3. Med andra varaktiga psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Personkrets 1

Till personkrets 1 hör personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Ofta räcker det med ett intyg från läkare eller psykolog där diagnosen framkommer för att styrka personkretstillhörighet. Kravet på det medicinska underlaget har höjts i kammarrättspraxis.

År 2013 infördes en ny diagnosmanual med en diagnos, "autismspektrumstörning". I denna diagnos ingår exempelvis Asperger. Exempel på diagnoser som inte ingår i personkrets 1 är ADHD och ADD.

Personkrets 2

Personer som fått betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning i vuxen ålder. Med vuxen ålder räknas över 16 år. Med "betydande" menas att det finns stora svårigheter att få vardagen att fungera och att det finns ett omfattande behov av stöd och service.

Personer med psykisk sjukdom innebär inte att en person tillhör personkrets 2. Enligt rättspraxis är demenssjukdomar en kroppslig sjukdom som tillhör personkrets 2 om den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen är tillräckligt betydande.

Personkrets 3

För att tillhöra personkrets 3 måste alla nedanstående kriterier vara uppfyllda.

Varaktighet – Det innebär att det ska vara fastställt att det ska vara mycket långvarigt eller livslångt. Det ska inte vara tillfälligt eller av övergående natur. Efter exempelvis en stroke är det svårt att avgöra hur stor del av funktionsnedsättningen som kan rehabiliteras.

Uppenbart inte beror på normalt åldrande – Som äldre brukar normalt betraktas som personer över 65 år. Skada efter trafikolycka är ett exempel på att det inte beror på normalt åldrande.

Stor funktionsnedsättning – Funktionsnedsättningen ska ha en sådan karaktär att det starkt påverkar flera livsområden samtidigt till exempel boende, fritid, behov av rehabilitering eller habilitering.

Betydande svårigheter i den dagliga livsföringen – Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner relaterade till sin egen person eller mer utåtriktade aktiviteter i kontakt med andra eller vistelse utomhus. Begreppet bör även kunna användas om en person riskerar att bli isolerad från andra människor.

Omfattande behov av stöd och service – Med omfattande behov av stöd och service menas att behovet ska vara återkommande, dagligen och i olika situationer och miljöer.

Här beaktas inte om behovet av stöd och service tillgodoses på annat sätt, till exempel genom föräldraansvaret eller under skoltid.

Allmänt om personkretsbedömning

Den enskilde prövas i första hand mot personkrets 1 och därefter andra och slutligen tredje.

Om en person inte bedöms tillhöra någon av lagens personkretsar **ska** ansökan om insats avslås. Om personen bedöms tillhöra någon av personkretsarna så prövas rätten till den sökta insatsen utan separat beslut om personkrets (bl a JO dnr 6787-2019 s 5).

Personlig assistans, 9 § 2 LSS

Huvudmannskapet för personlig assistans utreds f n med inriktning mot att Försäkringskassan tar över hela insatsen (dir. 2021:76).

Syfte med personlig assistans

Syftet är att stärka den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv. Det är ett personligt utformat stöd som syftar till att möjliggöra för personer att leva ett självständigt liv och ge möjlighet till ett eget boende. Enligt 6 § LSS ska verksamheten vara grundad på respekt för personens självbestämmande och integritet. Personen skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Insatsen ska vara förbehållen krävande och i olika avseende komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär (prop 1992/93:159 s 64, RÅ 2009 ref 57).

Innehåll

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer till den, som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar behöver stöd med sina grundläggande behov. Insatsen kan gälla för dygnets alla timmar och även för dubbelbemanning.

Förutsättningar för insatsen

Den första förutsättningen är att tillhöra någon/några av LSS lagens personkretsar. Om personen inte bedöms tillhöra personkrets ska ansökan avslås.

Den andra förutsättningen är att personen behöver hjälp med sina grundläggande behov. Det anges inte i lagen hur omfattande tid som krävs för rätt till kommunal personlig assistans. De grundläggande behoven anges i lagtext. Om inte personen uppfyller kravet beträffande grundläggande behov ska ansökan avslås.

Om personen har rätt till personlig assistans görs *den tredje bedömningen* gällande personens totala behov av hjälp med även andra personliga behov.

För att personer över 66 år ska vara berättigade till assistans eller utökad tid, måste ansökan inkomma innan fyllda 66 år (9 b § LSS). Behov av utökade insatser får därefter sökas via socialtjänstlagen.

Grundläggande behov

Inte alla grundläggande behov ger rätt till personlig assistans, utan det krävs att hjälpbehovet är av mycket privat karaktär och känslig för den personliga integriteten (RÅ 2009 ref 57).

Punkt 1. Hjälp med andning - Hjälp med andning blev ett grundläggande behov 2019-11-01. Enligt propositionen (prop 2018/19:14 s 29) krävs det en dokumenterad nedsättning av någon andningsfunktion och att det finns en risk för den enskildes hälsa eller ytterst liv om inte hjälpinsatsen ges. Fr o m 1 juli 2020 räknas hela tiden för hjälpen som ett grundläggande behov. Inget krav på att hjälpen ska vara integritetskänslig, och inget föräldraavdrag görs. Åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges, utgör ett annat personligt behov.

Punkt 2. Personlig hygien – I personlig hygien ingår hjälp med behov som en person normalt inte kan avstå från. Exempel på detta är hjälp att torka sig efter toalettbesök, hjälp med tandborstning och att använda tandtråd, hjälp med att duscha, hårtvätt, tvåla in sig, hjälp med insmörjning efter dusch, byte av mensskydd, hjälp att tvätta ansiktet, kamning och hjälp att klippa naglar, *eventuellt* rakning för män. Behoven ska vara av kroppsnära och integritetskänslig karaktär. Sminkning ingår inte i personlig

hygien. HFD beskriver personlig hygien som att hålla kroppen ren från smuts och andra ohälsosamma ämnen (HFD 2019 ref 56).

Kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser. Nytt fr o m 1 januari 2023 är att även kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att den enskilde själv ska klara att tillgodose behovet ingår. Om den enskilde behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att själv kunna tillgodose de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och att kommunicera med andra ska dessa insatser räknas in som grundläggande behov. En omedelbar fysisk närhet i samband med integritetsnära situationer och som innehåller sådana moment som i det närmaste är att betrakta som praktiska, är att anser som kvalificerade. Stora begränsningar i kommunikationsförmågan eller att det krävs ingående kunskaper om den enskilde och hur stödet ska ges bör betraktas som kvalificerade. Behovet ska bero på en psykisk funktionsnedsättning. Det behöver inte vara integritetskänslig, 9 a § 3 st. Behovet ska inräknas på samma sätt som praktisk hjälp. Kvalificerad är mer än vägledning, påminnelser och instruktioner (prop. 2021/22:214 s 34).

Punkt 3. Måltider – Hjälp vid måltider räknas till grundläggande behov endast till den del det gäller hjälp att föra mat och dryck till munnen. Sondmatning jämställs med att äta och räknas även som ett grundläggande behov (HFD 2018 ref 21). Fr om 1 juli 2020 räknas hela tiden för sondmatning, fr o m påkoppling t o m avkoppling, som ett grundläggande behov. Inget krav på att hjälpen ska vara integritetskänslig och inget avdrag ska göras för föräldraansvar. Åtgärder som är direkt nödvändiga i samband med måltiden betraktas som ett annat personligt behov. Nytt är att även kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att den enskilde själv ska klara att tillgodose behovet, p g a psykiska skäl ingår.

Punkt 4. Av- och påklädning - Alla inomhuskläder som en person behöver hjälp att ta på sig räknas som grundläggande behov, såsom exempelvis underkläder, byxor och t-shirt (kläder som är närmast kroppen). Ytterkläder kan även bedömas vara grundläggande behov i vissa fall, exempelvis om personen har smärtproblematik, kontrakturer och/eller spasticitet. Nytt är att även kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att den enskilde själv ska klara att tillgodose behovet, p g a psykiska skäl ingår.

Punkt 5. Kommunicera med andra – Kommunikation med andra räknas som grundläggande behov om en assistent behöver vara närvarande för att kommunikation med tredje person överhuvudtaget ska kunna vara möjlig. Den som kan kommunicera genom tecken eller på annat kommunikationssätt anses kunna

kommunicera. Nytt är att även kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att den enskilde själv ska klara att tillgodose behovet, p g a psykiska skäl ingår.

Punkt 6. Stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom. Insatsen gäller oavsett hjälpens karaktär d v s behöver inte vara kvalificera.

Samma riskbedömning görs som enligt tidigare rättspraxis. Den egentliga skillnaden är att kravet på "ingående kännedom" tas bort. Det bör krävas faktiska episoder eller att incidenter uppstår med viss frekvens (prop. 2021/22:214 s 25). Stödet ska vara aktivt och kräva att den personliga assistenten befinner sig i den enskildes omedelbara närhet för att minska risken för att farliga situationer uppstår eller för att hantera sådana situationer. Krävas frekventa ingripanden för att för att minska risken. (prop. 2021/22:214 s 26 – 27). Oförmåga att skydda sig själv ingår inte (prop 2021/22:214 s 25).

Punkt 7. Stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa.

Det är en mycket begränsad krets personer som kan få rätt att räkna tid för denna insats, det krävs:

- löpande under större delen av dygnet (under en period över tolv timmar sammanhängande per dygn (prop. 2021/22:244 s 38 och 65)
- p g a medicinskt tillstånd (enda exemplet som finns i prop:en är svårartad epilepsi)
- fara för den enskildes liv eller
- annars överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa

Assistenten ska behöva befinna sig i den enskildes omedelbara närhet, i samma rum inte bara inom hörhåll (prop.2021/22:244 s 38 - 39). Sannolikt måste det under natten vara aktiv tid. För dem som får rätt till insatsen rör det sig om mycket tid.

Förutsättningen är att det rör sig om egenvård. Det ska enligt HFD 2021 ref 11 finnas en tydlig egenvårdsbedömning att åtgärden ska räknas som egenvård. Personlig assistans lämnas inte för hälso- och sjukvård enligt ny 9 g § LSS. Detta har gällt i praxis och finns sedan tidigare i SFB.

Behovets omfattning och karaktär – inte all hjälp med de grundläggande behoven räknas vid bedömningen. Det finns inte någon angiven tidsgräns som det gör för den

statliga assistansersättningen. Rättspraxis ligger upp mot 7 timmar i veckan men det finns en spridning. Tre timmar av mycket integritetskänslig hjälp har HFD bedömt som för lite tid (HFD 2018 ref 13).

Det krävs att behovet till sin karaktär är av mycket privat eller integritetskänslig art, eller på annat sätt kvalificerat (prop 1992/93:159 s 64 och RÅ 2009 ref 57). Kravet gäller inte insatser enligt punkt 1 hjälp att andas, punkt 3 sondmatning, punkt 6 förebygga skada och punkt 7 medicinskt tillstånd.

Hälso- och sjukvård utgör grundläggande behov endast om åtgärden bedöms som egenvård av ansvarig legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal och avser ett grundläggande behov.

Behovet tillgodoses på annat sätt – till den del som de grundläggande behoven tillgodoses på annat sätt beräknas inte den tiden, t ex föräldraansvar gm föräldraavdrag för barn i olika åldrar, tid då barnet vistas i skolan eller en vuxen är på daglig verksamhet.

Det införs ett föräldraavdrag som är schabloniserat föräldraansvaret som är relaterat till barnets ålder, 9 f § LSS. Regeringen beslutar om avdragets storlek i LSS-förordningen (1993:1090)

Riktlinjer grundläggande behov

- behovet av hjälp med grundläggande behov ska uppgå till cirka sju timmar per vecka men det kan vid särskilda skäl, främst karaktären av hjälpbehovet, beviljas även vid kortare tid
- rakning och ansning av skägg för män ingår
- rakning under armar och av ben ingår inte
- för att en insats ska betraktas som kvalificerad ska det krävas en förtroendefull relation till assistenten
- för att en hälso- och sjukvårdsåtgärd ska kunna lämnas för personlig assistans ska ett skriftligt egenvårdsintyg finnas utfärdat av behandlande legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal.
- beslut om rätt till personlig assistans tidsbegränsas om behovet kan komma att förändras och förses med förbehåll om att beslutet kan omprövas vid väsentligt ändrade behov samt att beslutet upphör att gälla om personen bosätter sig i en annan kommun

Andra personliga behov

Den som har rätt till personlig assistans har även rätt till hjälp med andra personliga behov (9 a § 2 st LSS). Behov som tillgodoses på annat sätt räknas inte in i tiden, t ex tillgodoses i skolan, i daglig verksamhet eller vid sjukhusvård. Föräldraavdrag görs enligt schablonen i LSS-förordningen. Principen är att varje verksamhet ska ha den personal som behövs för verksamheten.

Omfattningen är vad andra människor i motsvarande ålder kan göra t ex när det gäller fritidsaktiviteter, utevistelser och andra aktiviteter. Annan egenvård än den som utgör grundläggande behov kan ingå här, liksom enklare makeup och rakning av ben för kvinnor eller enkelt göra till håret, d v s sådant som gör ett en person ser välvårdad ut. Om den enskilde har behov av tillsyn som inte utgör ett grundläggande behov kan det utgöra ett annat personligt behov. Även hushållsarbete kan ingå, förutsatt att den enskilde deltar praktiskt.

Åtgärder som är direkt nödvändig för att hjälp med andning eller sondmatning ska kunna ges utgör ett annat grundläggande behov. Gäller även medicinskt motiverad tillsyn.

Makars/sambos ansvar

Vid bedömning av personlig assistans beaktas makars/sambos ansvar för varandra och det gemensamma hushållet, med hänvisning till äktenskapsbalken och rättspraxis (RÅ 1997 not 165 och sambor jämställs med makar i KR Göteborg 2013-02-13 mål nr 5012-12, HFD nekade prövningstillstånd). För att skötsel av hemmet/hushållet ska inberäknas i personlig assistans krävs att den enskilde är delaktig i aktiviteten/sysslan.

Riktlinje andra personliga behov

- vid hushållsgemenskap räknas minst 50 % av hushållsarbetet tillgodoses genom make/samboansvaret
- vid prövning av väntetid under dygnsvila ska make/samboansvaret beaktas efter en skälighetsbedömning om t ex partnern kan orka med
- enklare sminkning, enklare frisy, rakning av ben och under armar kan utgöra ett annat personligt behov.

Barn och föräldraansvaret

Både barn och vuxna kan beviljas personlig assistans. För barn/ungdom tas det i utredning/bedömning hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Med föräldraansvaret hänvisas till föräldrabalken.

”När det vid bedömningen av behovet av personlig assistans för ett barn ska bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt

föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter, ska det göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov.” (prop. 2021/22:214 s 35)

Föräldraavdraget beräknas enligt en schablon som fastställs av Regeringen. Ett avdrag görs för grundläggande behov och ett för andra personliga behov. Avdragets storlek är olika beroende på barnets ålder. Ingen individuell bedömning görs. Schabloniseringen motiveras med rättssäkerhet och förutsägbarhet.

Först fastställs barnets samlade hjälpbehov inom grundläggande behov respektive andra personliga behov. Då har tid i skola m m dragits av. Sen görs föräldraavdraget. Har barnet då tillräckligt grundläggande behov för rätt till personlig assistans?

Föräldraavdrag görs inte för hjälpbehov med (9 § f LSS)

1. Hjälp med andning (grundläggande) eller ”medicinskt tillstånd”
2. Åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges (annat personligt behov) eller ”medicinskt tillstånd”
3. Sondmatning (grundläggande)
4. Åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelser och efterarbete i samband med sådan måltid/sondmatning (annat personligt)
5. Grundläggande behov fr o m den månad då barnet fyller 12 år
6. Andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år. (Enl Regeringen har så små barn inte sådana hjälpbehov, prop. 2021/22:214 s 43)
7. Andra personliga behov från och med den månad barnet fyller 18 år.

Det vill säga föräldraavdrag görs inte för hjälp att andas och för sondmatning som grundläggande behov, utan tiden räknas fullt ut och omfattas inte av föräldraavdraget. Föräldraavdrag görs inte heller från andra personliga behov för åtgärder som är direkt nödvändiga för den hjälpen. Inte heller tid p g a medicinska tillstånd görs avdrag för.

Föräldraavdraget regleras i 6 a § Förordning (1993:1090) Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (ändring SFS 2022:1228).

Barnets ålder	Avdrag grundläggande	andra personliga	s:a dygn	s:a vecka
U 1 år	12 tim	0 tim	12 tim	84 tim
1 – 6 år	2,5 tim	0,5 tim	3 tim	21 tim
7 - 11 år	1 tim	1 tim	2 tim	14 tim

12 – 17 år

0 tim

1 tim

1 tim

7 tim

Personlig assistans i skola, förskola, fritidsverksamhet, daglig verksamhet och sjukhus Grundregeln är att funktionsnedsatta vuxna, barn och ungdomars behov ska tillgodoses inom ramen för respektive verksamheten, såsom barnomsorg/förskola, skola, daglig verksamhet och under sjukhusvistelse. Denna grundregel inkluderar, vid behov, rätt till individuellt stöd av resursperson, elevassistent och annan personal. Personlig assistans är inte en insats som ska ersätta den ordinarie personal som krävs för att en person i behov av stöd ska kunna tillgodogöra sig syftet med verksamheten. Omvårdnad ingår i insatserna avlösarservice, korttidsvistelse, korttidstillsyn boende för barn- och unga, boende för vuxna samt i daglig verksamhet. Det kan dock beviljas assistans i daglig verksamhet om det finns särskilda skäl, exempelvis om personen inte kan kommunicera med andra än sina assistenter eller med hänsyn till personens hälsotillstånd samt vid hjälp att andas och sondmatning.

Val av assistansanordnare: Den enskilda kan välja att personlig assistans utförs av kommunen eller få ekonomiskt stöd för att anlita någon assistansanordnare eller själv vara arbetsgivare för assistent/er. Om annan assistansanordnare än kommunen valts är den ansvarig för att utföra hela uppdraget. För att ekonomisk ersättning ska utbetalas krävs att assistansanordnaren har tillstånd av IVO (24 § LSS).

Tillfällig utökad personlig assistans

Tillfälligt utökad assistans kan beviljas för den som har behov av flera assistanstimmar enligt LSS/assistansersättning än de som redan beviljats, vid t.ex. en resa eller tillfälliga förändringar i hälsotillståndet. Vid bedömning av personlig assistans i samband med semester/rekreationsresa tas hänsyn till tidigare genomförda resor samt hur aktiv personen är i vardagen och genom detta tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Riktlinje tillfällig utökning

- Om ansökan kommer in så sent att utredning och beslut inte hinner fattas innan den aktuella utökningen, fattas beslut retroaktivt tidigast från ansökningsdagen
- Ansökan avseende tid innan ansökan avslås om sökanden haft möjlighet att göra ansökan i förväg (KR Jönköping 2018-03-27, mål nr 6234-17)

Ledsagarservice, 9 § 3 LSS

Syfte

Syftet med ledsagarservice är att underlätta för den enskilde att ha kontakt med andra och få hjälp att bryta den isolering som ofta blir till följd av en omfattande funktionsnedsättning. Avsikten med insatsen är även att den enskilde ska få hjälp att delta i samhällslivet.

Innehåll

Detta innebär ledsagning till enklare aktiviteter i närområdet, t ex att kunna besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller i kulturlivet, eller för att komma ut på promenad (HFD 2011 ref 8). Ledsagaren kan beskrivas som en möjliggörare. Insatsen kan lämnas för viss tidsperiod och för visst tillfälle.

Ledsagarservice riktar sig till personer som tillhör en personkrets men inte har personlig assistans. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter den enskildes individuella behov även beträffande tidpunkt för utförandet. Personer som bor i bostad med särskild service kan ha rätt till ledsagarservice om inte behovet tillgodoses inom boendet.

I ledsagarservice ingår inte ledsagarens omkostnader, t ex resor, inträden, boende (HFD 2011 ref 60). Omvårdnad ingår inte.

Riktlinje ledsagarservice

- Ledsagarservice beviljas åtta timmar per fyra veckor och efter individuell prövning av behov och önskemål
- Tiden kan inte sparas till annan tidsperiod
- Beslutet tidsbegränsas till 1 – 2 år och upphör om den enskilde bosätter sig i en annan kommun

Biträd av kontaktperson, 9 § 4 LSS

Syfte

Personer med funktionsnedsättning kan till följd av sin funktionsnedsättning ha få kontakter vid sidan av sina anhöriga eller med dem och sakna gemenskap med andra människor i arbetslivet och på fritiden.

Syftet med kontaktperson är att erbjuda den enskilde ett personligt stöd för att bryta social isolering, främja social samvaro, underlätta delaktighet i samhället och möjliggöra för den enskilde att leva ett självständigt liv. Kontaktpersonen utgör även en social kontakt.

Innehåll

Insatsen kontaktperson ska vara av personlig karaktär, vilket kan innebära besök i hemmet, telefonkontakt, gemensamma aktiviteter och även följeslagare till aktiviteter.

Det är den enskildes individuella behov och intressen som styr insatsens innehåll. Det är därför av vikt att i förväg diskutera hur kontakten ska se ut och under vilka förutsättningar insatsen ska utföras. Enligt 4 § i förordningen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska kontaktpersonen få ett skriftligt förordnande. Uppdragets omfattning och tid för uppdraget ska anges närmare.

Kontaktpersonen kan också ge vardagliga råd eller vara ett stöd för den enskilde i olika situationer som inte är så komplicerade att det kräver en god man eller juridisk kompetens. Kontaktpersonen ska inte sköta den enskildes ekonomi.

Personer som bor i bostad med särskild service, ska i första hand få hjälp att bryta isolering och hitta lämpliga fritidsaktiviteter genom boendet. En individuell prövning av en persons behov ska dock alltid genomföras och kontaktperson kan därför även vara aktuell för dessa personer om behovet föreligger.

Insatsen kan även verkställas i form av kontaktfamilj (i prop:en "stödfamilj").

Riktlinje kontaktperson

- Kontaktperson beslutas vanligtvis för ett tillfälle per vecka, efter individuell prövning av behov och önskemål eller åtta timmar per fyra veckor
- Kontaktperson beviljas som regel inte till barn under 12 år
- Beslutet tidsbegränsas till 1 – 2 år om behovet kan komma att förändras och upphör om den enskilde bosätter sig i en annan kommun

Avlösarservice i hemmet, 9 § 5 LSS

Syfte

Syftet med insatsen är att föräldrar eller partner som lever tillsammans med någon som har stora funktionsnedsättningar ska få möjlighet att koppla av och kunna genomföra aktiviteter utanför hemmet. Insatsen kan också ges när den enskilde bor i familjehem. De personer som beviljas insatsen är huvudsakligen barn och unga men kan även beviljas till makar.

Föräldrar till funktionsnedsatta barn behöver ofta hjälp med avlösning för att kunna koppla av eller för att genomföra aktiviteter som barnet inte deltar i. Likaså kan avlösning vara en förutsättning för att föräldrarna ska kunna ägna sig åt det funktionsnedsatta barnets syskon eller för att kunna resa bort.

Innehåll

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från anhöriga, familjehem eller andra närstående. Utgångspunkt är den funktionsnedsattas hem.

Insatsen ska kunna ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Insatsen kan ges såväl dagar, kvällen och nätter som helger. Barnets bästa ska beaktas vid utformningen av insatsen.

Vid familjehemsplacering ansvarar placerande kommun för insatsen avlösarservice. Avlastningen bör ingå i avtalet med familjehemmet och då behöver det inte vara en LSS-insats. Vårdnadshavare kan ansöka om LSS-insatser för sitt placerade barn. Vid LVU-placering kan eventuellt socialsekreterare eller annan företrädare för nämnden ansöka för det placerade barnet, men rättsläget är inte helt klart. LSS-handläggare kan inte både ansöka och besluta om insats.

Riktlinjer avlösarservice

- Insatsen beviljas i timmar per fyra veckor. Beviljade timmar kan inte sparas till efterkommande tidsperiod.
- Avlösarservice kan inte utföras av personer i samma hushåll som den funktionsnedsatta.
- Vad som är skäligt att bevilja ska utgå från den funktionsnedsatte och dennes familjs situation men ett riktmärke bör vara mellan 24 – 48 timmar per fyra veckor.
- Beslutet tidsbegränsas till 1 - 2 år åt gången om behovet kan komma att förändras och upphör om den enskilde bosätter sig i en annan kommun.

Korttidsvistelse, 9 § 6 LSS

Syfte

Syftet med insatsen är både att den funktionsnedsatte personen ska erbjudas miljöombyte och rekreation samt att anhöriga ska få avlösning i omvårdnadsarbetet. Ett syfte kan också vara att den unge ska kunna frigöra sig från föräldrarna.

Innehåll

Korttidsvistelse innebär att den enskilde tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på ett korttidsboende, hos en familj eller deltar i en lägerverksamhet. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet kan beviljas till barn och vuxna med funktionsnedsättning som bor i det egna hemmet. Barnets bästa ska beaktas vid utformningen av insatsen.

Vid familjehemsplacering ansvarar placerande kommun för insatsen korttidsvistelse m fl insatser. Avlastningen i olika former kan ingå i avtalet med familjehemmet och behöver då inte vara en LSS-insats. Vårdnadshavare kan ansöka om LSS-insatser för

sitt placerade barn. Vid LVU-placering kan även socialsekreterare eller annan företrädare för nämnden eventuellt ansöka för det placerade barnet men rättsläget är oklart. LSS-handläggare kan inte både ansöka och besluta om en insats.

Riktlinjer korttidsvistelse

- Det räcker med att det antingen finns ett behov av enbart rekreation eller enbart avlösning för anhörig eller frigörelse från föräldrarna.
- Beslutet anges i antal dygn per fyra veckor.
- Vad som är skäligt att bevilja ska utgå från den funktionsnedsatta och dennes familjs situation men ett riktmärke bör vara mellan ett dygn till högst 14 dygn per fyra veckor. Vid längre tids behov bör andra lösningar för barnet övervägas.
- Beslutet ska tas för 1 - 2 år åt gången med individuell prövning och förses med ändringsförbehåll om behovet kan komma att förändras och upphör om den enskilde bosätter sig i en annan kommun.
- Vid utformningen av insatsen ska den enskilde ha inflytande även om han eller hon inte har rätt att själv bestämma var eller exakt vilka veckodagar som korttidsvistelsen ska ske.
- Insatsen kan i undantagsfall beviljas även om den enskilde har personlig assistans eller assistansersättning enligt SFB. Försäkringskassan ska då meddelas.

Korttidstillsyn utanför det egna hemmet, 9 § 7 LSS

Syfte

Syftet är att tillgodose det behov av tillsyn under icke skoltid när fritidshemsverksamheten för skolbarn upphör vårterminen när de fyller 13 år. Tillsynen ska ges före och efter skoldagen och under skollov. Ett barn kan ha rätt till tillsynen även om föräldrarna inte arbetar eller studerar.

Innehåll

Insatsen ska ge barnen trygghet, en meningsfull sysselsättning och social stimulans. Det ingår omvårdnad. Utformningen ska anpassas efter barnets behov.

Vid familjehemsplacering ansvarar placerande kommun för insatsen. Avlastningen i olika former kan ingå i avtalet med familjehemmet och behöver då inte vara en LSS-insats. Vårdnadshavare kan ansöka om LSS-insatser för sitt placerade barn. Vid LVU-placering kan även socialsekreterare eller annan företrädare för nämnden *eventuellt* ansöka för det placerade barnet, men rättsläget är oklart. LSS-handläggare kan inte både ansöka och besluta om en insats.

Riktlinje korttidstillsyn

- Beviljas i första hand under samma tider som fritidshemsverksamheten.

- Efter individuell prövning beviljas insatsen vid behov under OB-tid.
- Under föräldrarnas semester beviljas korttidstillsyn endast vid särskilda skäl eftersom barn ska ha möjlighet att vara tillsammans med föräldrarna.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet 9 § 8 LSS

Syfte

Insatsen vänder sig till barn och unga som på grund av funktionsnedsättning behöver ett boende utanför den egna familjen. Orsaken ska vara skolgång på annan ort eller ett mycket omfattande omvårdnadsbehov. Det är i första hand omvårdnadsbehovet som avgör valet av boendeform. Boendeformen bör inte anges i beslutet men lämplig form framgå i utredningen. Boendet bör fungera som ett komplement till föräldrahemmet. Målgruppen är inte barn eller familjer med sociala problem. Någon åldersgräns anges inte i LSS. Skolgång för ungdomar som går gymnasiesärskolan kan skolgången pågå till 23 år.

Innehåll

I LSS preciseras endast att i boende ingår omvårdnad samt fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter (9 e § LSS). Insatsen ska liksom alla insatser enligt LSS tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor och en möjlighet att leva som andra. Bestämmelser saknas motsvarande de i socialtjänstlagen som ska tillförsäkra barn och unga skydd och stöd, och någon hänvisning till socialtjänstlagen finns inte annat än beträffande definitionen av familjehem. Enligt förordningen till lagen om stöd och service till socialtjänstförordningen definieras ett familjehem på samma sätt som vid placeringar enligt socialtjänstlagen eller LVU (3 kap. 2 § SoF). Det är ett hem som på socialnämndens uppdrag tar emot ett barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Det finns ingen hänvisning i LSS till skyddsbestämmelserna i socialtjänstlagen gällande barn som placeras utanför hemmet. Men i propositionen till LSS uttalas att det bör ställas minst lika stora krav på familjehemmet som vid andra placeringar. Kravet på registerkontroll gäller vid alla insatser enligt LSS.

LSS innehåller inga bestämmelser om genomförande av insatsen boende i familjehem eller bostad med särskild service trots att det är barn med funktionsnedsättningar som placeras. Det är viktigt att nämnden utformar riktlinjer och rutiner för att noga följa genomförandet av insatsen och ge dessa barn goda levnadsförhållanden. Viss vägledning kan hämtas från Socialstyrelsens "Placerade barn och ungdomar. Handbok för socialtjänsten", utgiven april 2020.

Vårdnadshavarna har under LSS-placeringen kvar sin rätt och skyldighet enligt föräldrabalken att bestämma i frågor gällande barnet. Socialnämnden eller vårdgivaren övertar inte bestämmanderätten, utan insatsen ska utformas i samråd med vårdnadshavarna.

Familjehem

Det är en grundläggande skillnad mellan LSS och socialtjänstlagen eller LVU när det gäller orsaken till placering av barn och unga utanför hemmet. LSS-insatsen boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar ska beviljas när barnet inte kan bo hemma p g a skolgång på annan ort och behöver boendeformen eller när barnet har så stora omvårdnadsbehov att det inte kan bo hemma. Det kan vara situationer när barnet till följd av sin funktionsnedsättning har ett omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet eller har ett kraftigt utåtagerande beteende som förutsätter särskild kompetens hos personalen. Det här ställer särskilda krav på familjehemmets kompetens och nämndens stöd till det. Barn som vårdas i familjehem kan ha rätt till andra insatser enligt LSS.

Vid familjehemsplacering ansvarar placerande kommun för insatsen korttidsvistelse. Avlastningen i någon form kan ingå i avtalet med familjehemmet och då behöver det inte vara en LSS-insats. Vårdnadshavare kan ansöka om LSS-insatser för sitt placerade barn. Det är enbart vid LVU-placering som socialsekreterare eventuellt kan ansöka för det placerade barnet.

Bostad med särskild service för barn och unga

Bostaden bör vara utformad som en vanlig bostad och fungera så hemlikt som möjligt. Det innebär att det bör vara ett litet antal barn eller unga i samma boende. Barnen har egna rum med gemensamt kök och vardagsrum med plats för lek och aktiviteter. I boendeformen ingår omvårdnad samt fritid- och kulturaktiviteter. Barnets behov ska tillgodoses inom boendet. Samarbete och återkommande kontakt med vårdnadshavarna är viktigt för att underlätta för deras inflytande och medbestämmande.

Boendeformen vänder sig främst till lite äldre barn. Om orsaken är omfattande omvårdnadsbehov ställs stora krav på boendet. För placering krävs att verksamheten har godkännande av Inspektionen för vård och omsorg som boende för barn och unga enligt LSS. Plats i boende, exempelvis elevhem, utan tillstånd kan endast beviljas enligt socialtjänstlagen.

Avgift

Kommunen får ta ut avgift från föräldrarna för omvårdnad av barn under 18 år i ett annat hem än det egna. Samma bestämmelser gäller som vid vård utom hemmet för barn enligt socialtjänstlagen eller LVU. Avgiften får inte överstiga underhållsstödet (20 § LSS, hänvisning i 5 § förordningen om LSS, vidare till 6 kap. 2 – 4 §§ SoF).

Riktlinjer båda boendeformerna

- Beslut om insats enligt 9 § 8 LSS avser endast insatsen, inte vilken form av boende. Ett preciserat beslut innebär att det krävs ett nytt beslut om rätt till insatsen vid byte av verkställighetsform. Beslutsnivå anges i delegationsordningen.
- Barnets bästa ska särskilt beaktas vid beslut om insatsen och vid val av boendeform.
- För yngre barn bör familjehem väljas framför bostad med särskild service.
- Beslutsnivå för köp av plats anges i delegationsordningen.
- Beslutet om insatsen tidsbegränsas till 1 – 2 år och förenas med återkallelseförbehåll eftersom barnets förhållanden kan ändras.
- Vid boende för skolgång kan beslut avse hela tiden fram till skolgången avslutas.
- En vårdplan och genomförandeplan ska upprättas för insatsen även enligt LSS motsvarande den vid placeringar enligt socialtjänstlagen eller LVU. Vid behov ska planen ha ett långsiktigt perspektiv (11 kap. 3 § SoL, 5 kap. 1 a § SoF). Vid utformande av planerna ska utgångspunkten vara barnet/den unges behov och bästa och möjlighet att leva som andra.
- LSS-handläggare ska fortlöpande hålla kontakt med barnet/den unge, vårdgivaren och vårdnadshavarna.
- På samma sätt som vid annan vård utom hemmet av barn ska nämnden eller utskottet följa upp vården. Minst var sjätte månad ska nämnden/utskottet få en redogörelse för vården av barnet för att kunna följa den. Detta motsvarar övervägandet av vård utom hemmet enligt 6 kap. 8 § socialtjänstlagen.

Riktlinjer familjehem

- Familjehemmets lämplighet ska utredas minst lika ingående för det aktuella barnet som vid placeringar enligt socialtjänstlagen eller LVU. Utredningen genomförs av familjehemssekreterare/socialsekreterare och LSS-handläggare gemensamt.
- Beslut om placering i visst hem delegeras till utskott, det vill säga samma beslutsnivå som enligt lag gäller för annan vård i familjehem. Samma beslutsnivå gäller för godkännande av hem för privat placering (6 kap. 6 § och 12 kap. 4 § SoL).
- Vid placering i annan kommun ska information lämnas till den kommunen samt samråd ske på samma sätt som vid andra placeringar i annan kommun (6 kap. 6 a § SoL)

- Avtal ska ingås med familjehemmet där nämndens och familjehemmets åtaganden avseende barnets behov av stöd och skydd under placeringen, ersättning, uppsägningstid med mera. Familjehemmets särskilda stöd till följd av barnets funktionsnedsättning ska framgå, t ex avlastning, liksom handledning och utbildning (6 kap. 6 c, 6 d och 7 a §§ SoL).
- LSS-handläggaren har ansvaret för att följa upp vården av barnet och hålla kontakt med barnets vårdnadshavare. Familjehemssekreterare har huvudansvaret för att ge stöd till familjehemsföräldrarna (6 kap. 7 a och 7 b §§ SoL). Familjehemmet ska besökas regelbundet och minst två gånger per år och initialt oftare. Samtal ska hållas med barnet/den unge.
- I vissa fall kan det finnas skäl att överväga vårdnadsöverflyttning

Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna, 9 § 9 LSS

Syfte

Syftet med bostad med särskild service är att tillgodose den enskildes behov av stöd, service och trygghet när det inte kan ges i ordinärt boende.

Innehåll

Bostad med särskild service enligt 9 § 9 LSS tillhandahålls av kommunen, insatsen kan inte ges i egen bostad. Det är en fullvärdig bostad med tillgång till gemensamma lokaler och personal dygnet runt. I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter (9 e § LSS). Alla den boendes behov ska tillgodoses.

Boende med särskild service finns i två former, dels gruppboende där lägenheterna ligger samlade i samma lokal, dels serviceboende där lägenheterna kan ligga i exempelvis ett trapphus. Gruppboende vänder sig till personer med så omfattande behov av tillsyn- och omvårdnad att personal måste vara omedelbart tillgänglig. Serviceboende vänder sig till personer som inte har lika stora behov av personal helt nära men det ska alltid finnas tillgång till sådan.

En särskild anpassad bostad innebär att kommunen endast tillhandahåller bostaden. Det ingår inte personalstöd med mera i insatsen. Eventuellt behov av service och omvårdnad får tillgodoses med andra insatser enligt LSS eller socialtjänstlagen. Bostaden ska ha en grundanpassning främst för personer med rörelsesvårigheter.

Avgift

Kommunen får ta ut hyra för bostaden men inte för utrymmen som den boende inte disponerar ensam. Den boende bekostar själv sin mat. (Boendekostnaden har utretts "Boende på (o)lika villkor", SOU 2021:14. Syftet är att begränsa boendekostnaden i vissa fall. Ingen prop ännu.

Riktlinjer boende för vuxna

- Beslut om bostad med särskilt stöd preciseras inte till bostadsform utan kan verkställas i gruppboende eller serviceboende enligt vad som bedöms lämpligt.
- För beslut om bostad med särskild service ska personen ha behov av stöd dygnet runt.
- Såväl fysiska som psykiska nedsättningar ska beaktas vid bedömningen.
- Som regel beviljas insatsen utan tidsbegränsning men det är möjligt att tidsbegränsa om det finns skäl anta att den enskildes behov kan komma att förändras i framtiden.
- Beslutet kan innehålla ett återkallelseförbehåll om den enskildes behovet kan förväntas ändras.
- Vid köp av plats ska en plan för uppföljning upprättas där besök hos den enskilde ingår.
- Beslut om köp av plats regleras i delegationsordningen.

Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig, 9 § 10 LSS

Syfte

Syftet med daglig verksamhet är att den ska bidra till personlig utveckling och till att främja delaktighet i samhället. Det övergripande målet är att utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Rätten till daglig verksamhet avser personer i yrkesverksam ålder och som omfattas av personkrets 1 eller 2 och som saknar förvärvsarbete eller annan daglig sysselsättning och inte utbildar sig.

Innehåll

Det har stor betydelse för människor att ha ett arbete eller en annan meningsfull sysselsättning för att överbygga klyftor i livsvillkor mellan olika grupper och skapa ett samhälle där alla människor kan vara delaktiga.

Verksamheten bör innehålla både habiliterande och mer produktionsinriktade uppgifter.

Det kan vara både på dagcenter och på integrerade arbetsplatser. Daglig verksamhet kan utföras hos andra aktörer än kommunala instanser. Omfattningen kan vara svår att bedöma innan personen provat på verksamheten.

Riktlinjer daglig verksamhet

- Beslutet bör inte innefatta omfattning.
- Beslutet kan vara tills vidare och gälla till den allmänna pensionsåldern och bör förenas med återkallelseförbehåll, se HFD 2014 ref. 41 Beslutet åldersbegränsas till samma ålder som gäller för rätt att kvarstanna i en anställning, för närvarande 69 år.
- Beslut upphör om den enskilde bosätter sig i en annan kommun.

- Om den enskilde förvärvsarbetar eller studerar 1 - 2 dagar per vecka, kan efter en individuell bedömning insatsen beviljas.
- Sommarlov ger inte rätt till daglig verksamhet.